

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ*
KLEBELSBERG KUNO-ÖSZTÖNDÍJ
2022

A kutató neve	
dr. Arany Krisztina	
A kutatás témája	
A Harruckern és Károlyi családok történetére vonatkozó iratanyag feltárása, Hungarika kataszter építéséhez az MNL Károlyi Kutatócsoportja iratfeltáró és online publikációs projektje keretében. Emellett további kutatások folytatása az általam publikált forrás, Therese Corzan naplója kapcsán (amely az Arany Krisztina-Bara Júlia-Laczlavik György-Lengyel Nóra: A 18. századi arisztokrácia mindennapjai. Bp., 2021. című kötetben jelent meg) a Corzan családra vonatkozóan a kötet tervezett jövőbeli külföldi kiadásához.	
A kutatás helyszíne	
ország, város	Ausztria, Bécs
intézmény(ek)	Österreichisches Staatsarchiv (ÖStA)
A kutatás ideje	
2022.06.01-06.30.	
A kutatott gyűjtemények, az átnézett iratok, dokumentumok és a találatok rövid ismertetése (tételes találati jegyzék nélkül)	
A feltárást az Osztrák Állami Levéltár Haus- Hof und Staatsarchiv 5 gyűjteményében, valamint a Zentrale Verwaltungsarchiv, a Finanz- und Hofkammerarchiv és a Kriegsarchiv 9 gyűjteményében folytattam. A 14 levéltári iratgyűjteményen belül összesen 97 db raktári egység (doboz, csomó, egyes irat stb.) átnézésére volt lehetőségem az ösztöndíj keretében. Ilyen nagy mennyiségű iratanyag ellenőrzése csupán a levéltári delegátus hathatós segítségével volt lehetséges, tekintettel arra, hogy a kutatási témám jellegéből adódóan egy-egy raktári egységben esetenként 1-2 releváns iratot tudtam azonosítani, a napi kikérhető raktári egységek száma pedig limitált. Emellett olyan, a kutatás elől zárolt, égett iratanyagot is érintett a feltárás, amelynek megtekintésére csak delegátusi segítséggel volt lehetőség.	

* Jelen beszámoló további szerkesztés nélkül kerül közzétételre az ösztöndíj adományozójának honlapján.

Az átnézett raktári egységek közül 5 db nem tartalmazott a kutatási témára vonatkozó hungarika iratot. A kutatás során latin, német, olasz, spanyol és magyar nyelvű iratokat tártam fel.

A feltárás során, elsősorban a Corzan család kapcsán olyan levéltári gyűjtemények is a látókörömbbe kerültek, amelyek elsősorban nem hungarika jellegű iratanyagokat tartalmaznak. Ilyen pl. a Consejo supremo de España fondja, amely a Habsburg adminisztráció itáliai és katalóniai ügyvitelére vonatkozó, elsősorban spanyol és olasz nyelvű iratokat tartalmaz. Az ilyen gyűjtemények kutatása során törekedtem a kikért raktári egységek teljes körű ellenőrzésére, a nem a kutatási témámhoz kötődő, egyéb magyar vonatkozású iratok jegyzékelésére is, annak érdekében, hogy a rájuk vonatkozó adatoknak a hungarika kataszterbe történő beemelésével az érdeklődő kutatók számára tájékoztatást adjunk.

Az olyan gyűjtemények esetében, amelyek markánsan magyar vonatkozásúak, pl. Csáky család levéltára, elsősorban a kutatási témával kapcsolatos iratok feltárására törekedtem.

A KKÖ Ösztöndíj keretében kutatott levéltári iratgyűjtemények:

1. ÖeStA, FHKA, Hoffinanz Österreich, 67 raktári egység
2. ÖeStA, FHKA, Kamerale Ungarn, 4 raktári egység
3. ÖeStA, FHKA, Sonderbestände, Sammlungen und Selekte, Kontrakte und Reserve, 1 raktári egység
4. ÖeStA, Allgemeine Verwaltungsarchiv, Adelsarchiv, Hofadelsakten, Akten, Allgemeine Reihe, 1 raktári egység
5. ÖeStA, Allgemeine Verwaltungsarchiv, Adelsarchiv, Reichsadelsakten, Allgemeine Reihe, 1 raktári egység
6. ÖeStA, Allgemeine Verwaltungsarchiv, Justiz, Oberste Justizstelle, 1750-1844, 1 raktári egység
7. ÖeStA, Allgemeine Verwaltungsarchiv, Inneres, Niederösterreichisches Landrecht 1750-1848, Allgemeine Reihe, Verlassenschaften 1790-1791, 1 raktári egység
8. ÖeStA, Allgemeine Verwaltungsarchiv, Unterricht und Kultus 1500 (ca.)-1848, Studienhofkommission Teil 2. 1792-1847, Akten, 1 raktári egység
9. ÖeStA, HHStA, Sonderbestände, Csáky Familienarchiv, 11 raktári egység
10. ÖeStA, HHStA, Grosse Korrespondenz, 1 raktári egység
11. ÖeStA, HHStA, Supremo Consejo de España, 1707-1736, 2 raktári egység
12. ÖeStA, HHStA, Kabinettarchiv, Kaiser Franz Akten, 1792-1798, 1 raktári egység

13. ÖeStA, HHStA, Staatskanzlei, Interiora, Geheime Räte, 2 raktári egység
14. ÖeStA, Kriegsarchiv, Belohnungsakten, Archiv des Militär-Maria Theresien-Ordens, 2 raktári egység

A feltárt iratanyag ismertetése:

Harruckern család

A Harruckern családra vonatkozóan 87 iratot találtam. A feltárás során elsősorban a Magyarországon másolatban nem elérhető Hofffinanz Österreich anyagára koncentráltam, részben azért, mert feltételeztem, hogy ez a gyűjtemény a Harruckern családra vonatkozóan, elsősorban Harruckern János György főhadtápmesteri hivatalával kapcsolatosan számos iratot tartalmazhat. Emellett az iratanyag célzott kutatását a a Bécsi Magyar Levéltári Kirendeltség (a továbbiakban: BMLK) által a hungaricana.hu portálon online publikált segédkönyvek könnyű elérhetősége is segítette. Az iratanyagban összesen 75, a Harruckern család tagjaira vonatkozó iratot azonosítottam. Az ügyiratok Harruckern János György és fia, Harruckern Ferenc Domonkos hivatalviselésével kapcsolatos ügyeket tartalmazzák 1722 és 1761 közötti időszakra vonatkozóan.

A Kamerale Ungarn iratanyaga elsősorban tulajdonjoggal kapcsolatos ügyeket tartalmaz, ezért ebben az anyagban elsősorban az 1775-ben elhunyt Harruckern Ferenc Domokos hagyatékával kapcsolatos ügyiratokat találtam az 1775-1776-os évkörből. Szintén a Harruckern hagyatéki eljárásra vonatkozóan találtam ügyiratot az Igazságügyi Minisztérium anyagában is az 1777-1803 közötti évkörből, ez azonban hivatalosan nem kutatható, erősen károsodott iratanyag.

Harruckern Ferenc Domokos harmadik feleségének és egyben özvegyének 1790. évi, mintegy 140 foliora rugó, hagyatéki leltárakat, peres iratokat és felhatalmazásokat (többek között Károlyi Antal jogi felhatalmazó okiratát) tartalmazó hagyatéki aktája ugyanakkor az Alsó-ausztriai Tartományi Bíróság anyagában található, szintén égett anyagnak minősül, de engedélyezték számomra a betekintést.

A Harruckern család 19. századi történetével kapcsolatban érdekes annak a Harrucker Alapítványnak az aktája, amelyet Harruckern János György leszármazottai alapítottak és 1805-1847 között működött, a bécsi egyetemi tanulmányok elősegítése céljából. Az ügyiratban ösztöndíjas névsorok, kifizetések, a császári udvari tanulmányi bizottság, valamint Aloys Ugarte gróf főkancellár által végzett ellenőrzések aktái találhatók.

Károlyi család

A Károlyi családra vonatkozóan 54 iratot találtam. Elsősorban a Csáky család levéltárában találhatók iratok, tekintettel arra, hogy Károlyi Ferenc felesége Csáky Krisztina volt. A darabszinten feltárt iratanyagban elsősorban családi levelezést találtam, ezen belül Károlyi Ferenc anyósához, Klobusciczky Évához írt 24 db levelét az 1726-1728 évkörből. Károlyi Sándor és Károlyi Antal néhány levele szintén ebben a levéltárban maradt fenn, szintén főként családi és birtokügyeket (Ecsed birtoklása) tartalmaznak. Ecsed tulajdonjogával kapcsolatban a Kamerale Ungarnban is találtam ügyiratokat.

A Kamerale fent említett, a Harruckern hagyatékkal kapcsolatos irataiban természetesen a Károlyi család is érintett, tekintettel arra, hogy az egyik örökös, Harruckern Jozefa gróf Károlyi Antal felesége volt.

A birodalmi levéltárak anyagaiban Károlyi Ferenc és Károlyi Antal titkos tanácsosi kinevezésének aktáit tártam fel. A Kriegersarchiv iratanyagában Károlyi Antal kapcsán a Mária Terézia Rend kitüntetésével kapcsolatos ügyirat illetve egy arckép került feltárássra.

Meglepő módon az elsősorban a Habsburgok spanyolországi és itáliai adminisztrációjával kapcsolatos iratokat tartalmazó Consejo supremo de España anyagában több, Károlyi Sándort érintő ügyiratot találtam, elsősorban a dohánymonopólium magyarországi szabályozásával kapcsolatos lobbitevékenységét, saját illetve bécsi ágense felterjesztéseit tartalmazzák.

Corzan család

A Corzan családra, valójában csak a családfőre, Juan Corzanra vonatkozóan 6 iratot sikerült megtalálnom 1715-ből: 4 irat a Consejo supremo de España anyagában volt, ezekből kiderül, hogy feltehetőleg Itálián keresztül került a család Bécsbe és a tervek szerint vissza is tértek volna egy újabb itáliai állomáshelyre, Milánóba, de ismeretlen okoknál fogva a kinevezés mégsem történt meg. Az elmarad kiküldetés helyett kezdte el a bécsi udvar segíyezni Juan Corzant és családját, akiknek semmilyen más bevételük nem volt Bécsben.

A HFÖ anyagában Juan Corzan két kérvényét is megtaláltam 1736-ból és 1740-ből. Az iratok alátámasztják a naplószerző megjegyzéseit a család súlyos anyagi helyzetével kapcsolatban. Az 1736. évi kérvény az addigra végleg elveszített Zaragoza környéki birtokok kapcsán benyújtott kárpótlási igényt tartalmazza, míg az 1740. évi beadvány egyszeri 20 rajnai forint összegű pénzsegély kérelmet dokumentál. A Corzan családra vonatkozó iratok ebben az évkörben ugyan nem tekinthetők szigorú értelemben hungarikának, ugyanakkor a kötet

külföldi publikációjához szükségesek. Emellett a család magyar indigenátust szerzett a 18. század végén és ma is rendelkezik magyarországi leszármazottakkal.

Egyéb hungarika anyagok

Elsősorban a Consejo supremo de España anyagából kétdoboznyi iratot néztem át darabszinten. Mintegy 20 magyar vonatkozású iratot találtam benne, a dohánymonopóliummal kapcsolatos ügyiratokon kívül főleg a visszafoglaló háborúban harcoló külföldi katonák és rokonaik kérelmeit tartalmazza.

Egyéb tevékenység

A levéltári kutatáson túl 2022.06.09-én részt vettem dr. Oross András levéltári delegátus vezetésével és az ÖStA munkatársa, Zdislava Röhsner részvételével a Güssingben található Batthyány levéltár átdobozolásának megkezdésében annak érdekében, hogy az iratanyag állományvédelmi előírásoknak megfelelő, savmentes dobozokban kerüljön hosszútávú elhelyezésre. Az MNL Hungarika munkacsoportja vezetőjeként ez kiemelkedő lehetőség volt számomra arra, hogy a burgenlandi jelentős magánlevéltárak egyikét megismerhessem, állagmegóvásában közreműködjek. A mintaállványozás folytatása esetén továbbra is szeretnék részt venni a munkálatokban.

2022. 06. 16-án munkaszüneti nap volt Ausztriában, ezért nem tudtam levéltári kutatást végezni. Ezen a napon az online segédkönyvek alapján gyűjtöttem hivatkozásokat a további iratanyag kikérésekhez.

A kutatás módszere

A kutatás alapját képező, Hoffinanz Österreich esetében a BMLK által a hungaricana.hu oldalon publikált mutató- és lajstromkönyvek együttes használatával lehet személyekre, ügyekre keresni. A lajstromkönyvekben található dátumok segítségével pedig ellenőrzendő, hogy a kérdéses ügyirat fennmaradt-e a Hoffinanz Ungarn vagy a Hoffinanz Österreich anyagában. Ennek megfelelően a segédkönyvek használatával előzetesen kigyűjtött, Harruckern vonatkozású iratok dátumai (ez esetben a jelzet része) alapján azonosítottam a HFÖ anyagában az érintett raktári egységeket és az azokban őrzött iratokat. Az iratokról darabszintű jegyzéket készítettem. A Hoffinanz Ungarn iratanyaga megvan a Magyar Nemzeti Levéltárban mikrofilm másolatban, ezért a segédkönyvekből kinyert dátumokat csupán a Hoffinanz Österreich sorozat raktári egységeiben ellenőriztem, a kutatás során feljegyeztem azokat a jelzeteket, amelyek dokumentumai a HFÖ sorozatában nem találhatók.

A Csáky család iratanyaga darabszinten feltárt, az ÖStA elektronikus iratkeresőjében részletes információk alapján hatékonyan kutatható. Az iratanyag egy része másolatban megtalálható az MNL-ben, de az válogatott másolati anyag, amely elsősorban az Ebergényi Lászlóval kapcsolatos iratokra terjed ki. A családi levéltár néhány éve kutatható a Haus-, Hof- und Staatsarchivban, magyar szempontból mindenképpen érdemes lenne másolatban megszerezni és állományba venni.

A Kamerales Ungarn anyagát ugyan mikrofilmezték régebben, de azóta az anyag átrendezésre került, ezért mindenképpen szükséges volt eredetiben kutatni.

A kutatási eredmények szélesebb közönséggel történő megismertetése (előadás(ok), publikáció(k) stb.)

A KKÖ ösztöndíj célja az MNL Károlyi kutatócsoportja által, digitális másolatban publikált Harruckern levéltár adatbázisának kiegészítése az ÖStA gyűjteményeiben őrzött, a Károlyi és Harruckern családokra vonatkozó iratok feltárása, jegyzékelése segítségével. A feltárt iratokra vonatkozó levéltári adatok az MNL online iratkereső felületén 94 db Hungarika kataszter bejegyzés formájában kerülnek publikálásra (HK), kutatói tájékoztató segédletként annak érdekében, hogy a jövőben a Harruckern és Károlyi családok történetének kutatása hatékonyabban tervezhető legyen. A HK építés jelenleg folyamatban van.

A kutatóút fontos mellékes eredménye volt a güssingi Batthyány levéltárban végzett munka, a burgenlandi magángyűjteményben szerzett szakmai tapasztalat és az osztrák kollégák megismerése.

A kutatással kapcsolatos gyakorlati észrevételek (ide értve a leendő ösztöndíjasok számára hasznos tanácsokat)

Az Österreichisches Staatsarchiv kutatói szempontból jól kutatható, a levéltár munkatársainak köszönettel tartozom segítőkészségükért és rugalmasságukért. Ugyanakkor a napi kikérhető iratanyag limit jelentősen lassítja a kutatást, ezért nagy köszönettel tartozom dr. Oross András delegátusnak, részben azért, mert az elmúlt években a Hoffinanz segédkötetek digitalizálásával és online publikációjával lehetővé tette, hogy érdemben készülhessek a levéltári kutatásra, ami jelentősen meggyorsította és hatékonyabbá tette az ellenőrzendő leírási egységek beazonosítását, emellett pedig különösen azért, mert segítségével 19 nap alatt több, mint 100 raktári egységet nézhettem át. Hasonlóképpen köszönettel tartozom Domokos György hadilevéltári delegátusnak, aki hathatós segítséget

nyújtott számomra a Kriegsarchiv anyagaiban végzett kutatáshoz. A segítségük nélkül az ösztöndíj kevésbé hasznosult volna.

Kelt: Budapest, 2022. szeptember 8.

dr. Á. Utz

kutató aláírása